

bilimname XXXIX, 2019/3, 59-77
Geliş Tarihi: 15.07.2019, Kabul Tarihi: 28.08.2019, Yayın Tarihi: 23.12.2019
doi: <http://dx.doi.org/10.28949/bilimname.592035>

GÖÇ OLGUSU VE BİLİMSEL ÜRETİME KATKISI: FUAT SEZGİN ÖRNEĞİ

© Cengiz KANIK^a

Öz

Göçler insanlığın varlığıyla birlikte başlamıştır. Birden fazla nedenden kaynaklı göçlerle karşılaşmaktayız. Göç çeşitlerinden biri de bilimsel nedenlerden kaynaklı göçlerdir. Bu göç türü, yetenekli ve iyi eğitilmiş bireylerin gittikleri ülkede daha iyi araştırma imkânı, daha fazla bilgiye ulaşma, daha yüksek ücret gibi nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda bu göç türünün ulaşım imkânlarının gelişmesiyle yoğun bir şekilde gerçekleştiğine şahit olmaktayız. İslam Bilim Tarihi alanında öncü çalışmalar yapan Fuat Sezgin, göçü hayatının her safhasında deneyimlemiştir. Göç, Fuat Sezgin'in bilim dünyasına kazandırdıklarının temel motivasyon kaynaklarından biridir. Göç, onun hayatının ilk zamanlarında çeşitli zorluklar oluştursa da, o bu zorlukları daima fırsata dönüştürmesini bilmıştır. 1960 Darbesi sonrası üniversitelerden birçok bilim insanı atıldı. 147'likler olarak bilinen bu olayın mağdurlarından biri de Fuat Sezgin'dir. Bir yıl önce Almanya'da kendisine çalışma teklifleri verilmesine karşın Türkiye'de bilim çalışmalarını sürdürmeyi arzulamıştı. Darbe sonrası üniversitedeki işinden olan Fuat Sezgin, kendisine pek çok ülkeden çalışma teklifi gelmesine karşın İslam Bilim Tarihi alanında çalışmalar yürüten Almanya'ya gitmeye karar vermiştir. Göç, her ne kadar birçok belirsizliği ve riski barındırsa da potansiyel olarak aynı derecede birçok olumlu sonuçların ortaya çıkmasına da sahiptir. Nitekim Fuat Sezgin olayı bize göçün avantajlarının ne gibi önemli çalışmalara neden olduğunu açığa çıkarmıştır. Bu makalede, göçün bilimsel üretime olan katkılarına değinilecektir. Bilimsel nedenlerden gerçekleştirilen göçlerin olumlu sonuçları, Fuat Sezgin'in tarihsel yaşamı üzerinden betimlenmeye çalışılacaktır.

Anahtar kelimeler: Din Sosyolojisi, Göç, Fuat Sezgin, İslam Bilimler Tarihi, Helmut Ritter.

^a Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, cengizkanik@gmail.com

PHENOMENON OF MIGRATION AND CONTRIBUTION TO SCIENTIFIC PRODUCTION (EXAMPLE OF FUAT SEZGİN)

Migrations are equivalent to the existence of humanity. One of them is migration from scientific reasons. We encounter immigration from multiple causes. This type of migration is due to reasons such as better research opportunities, access to more information, higher wages in the country where talented and well educated individuals go. In this context, we witness that this type of migration has been intensified with the development of transportation facilities. As a pioneer in the field of Islamic History of Science, Fuat Sezgin has experienced this kind of migration at every stage of his life. The effect of migration in Fuat Sezgin's life and the effect behind what he has brought to the scientific world today is undeniable. Although migration created various difficulties in the early days of his life, he always knew how to turn them into opportunities. After the 1960 coup, many scientists from expelled from the university. One of the victims of this event, known as the 147, was Fuat Sezgin. Although one year ago there is work to be offered in Germany himself but he had the desire to continue their science studies in Turkey. After the coup d'état, Fuat Sezgin, who was from his job at the university, decided to go to Germany, where he worked in the field of Islamic History of Science, although he was offered to work from many countries. Migration, although it contains many uncertainties and risks, has potentially the same number of positive outcomes. As a matter of fact, the Fuat Sezgin incident revealed to us what important studies the advantages of migration cause. In this article, the contribution of migration to scientific production will be discussed through the example of Fuat Sezgin. It will be tried to describe how the migrations carried out for scientific reasons turned into positive results through the historical life of Fuat Sezgin.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Göç, insanlıkla eşit bir geçmişe sahiptir. Bugün ulaşım araçlarının gelişmesinin sonucu olarak göçler eskiye oranla daha fazla gerçekleşmektedir. Göç, alışagelmış mekân ve davranışların terki gerektirmesinden dolayı zor bir deneyimdir (BAŞER, 2013, s. 34). Bundan dolayı zorunlu bir neden olmadıkça insan var olan koşullarını değiştirmeme eğilimdedir. Fakat göçleri zorunlu kılan etkenler söz konusu olduğunda bu zorlu deneyim yaşanmaktadır.

Göçler, irade, yoğunluk, ülke sınırlarına ve yerleşme sürelerine göre

ayrılmaktadır. İrade esasına göre; gönüllü, zorunlu; insan yoğunluğuna göre; bireysel, kitlesel; ülke sınırlarına göre; iç ve dış; yerleşme sürelerine göre ise geçici ve sürekli yerleşme olarak çeşitli kategorilerde incelenmektedir (YALÇIN, 2004, s. 17-20). Gönüllü göçlerin altında yatan temel nedenler daha iyi hayat şartları, daha iyi bir eğitim, yeni kültürleri keşfetme gibi nedenler yer alırken, zorunlu göçler ise, kişinin iradesi dışında yaşam şartlarının artık dayanılmaz hale gelmesi sonucu oluşmaktadır. Fiziksel şiddet görme, ölüm tehlikesi ve benzer zor şartlar göçe zorlamaktadır (BENHABİB, 2006, s. 147) (TUNA & ÖZBEK, 2014, s. 40) (ADIGÜZEL, 2011, s. 29-30).

A. Türkiye'ye Yapılan Bilimsel Amaçlı Göçlerin Ülkedeki Çalışmalara Katkısı

Türkiye'nin kuruluşunun üzerinden on yıl gibi kısa bir sürenin ardından yükseköğretimde modernleşme hamleleri başlamıştır. Darülfünun, İstanbul Üniversitesi'ne dönüştürülmüştür. Bu dönüşüm 1933 yılında İsviçreli Prof. Albert Malche'nin hazırladığı rapor doğrultusunda Batı'daki üniversitelere benzer şekilde gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda Darülfünun'da çalışan 88 müderris, 36 müderris muavini, 44 muallim ve 72 asistandan oluşan 240 öğretim elamanının 157'si tasfiye edilir. Bunların 71'i müderris ve muallim, 13 müderris muavini ve 72 asistandır. Neredeyse üniversite toplam kadrosunun üçte ikisi çalışma hayatından uzaklaştırılır. Yerleri Alman, Avusturyalı ve Macar profesörlerden oluşan kadro ile doldurulmuştur. 1933 yılı sonunda İstanbul Üniversitesi'ndeki Türk ve yabancı bilim adamlarının durumu şöyledir (NAMAL, 2012, s. 15,16).

Öğretim Üyesi	Türk	Yabancı
Ordinaryüs Profesör	27	38
Profesör	18	4
Doçent	93	-
Asistan	99	43
Toplam	237	85

Bu değişimin yaşandığı sırada Türkiye'ye gelen yabancı bilim insanlarıyla imzalanan törende Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip, yabancı bilim insanlarının Türkiye'ye yapacakları katkının büyüklüğünü Osmanlı'dan İtalya'ya giden bilim insan ve sanatçıların meydana getirdiği Rönesans ile karşılaştırır. Türkiye'ye gelmiş olan bilim insanlarından

beklentilerinin üst düzeyde olduğu ifade edilmiştir (NAMAL, 2012, s. 15).¹

Almanya'da Nazi Partisi'nin iktidara gelişi ve Yahudilere yönelik olumsuz tutumlarından hareketle 1500 ile 2000 Yahudi bilim insanı mesleğinden uzaklaştırılmış, onların bir kısmı Türkiye'ye gelmiştir. Kendi ülkelerinde akademik kariyerlerinin yarısını tamamlayan bu bilim insanları üniversitelerindeki hocalarının yerlerine geçmek üzereydiler. Bu genç bilim insanları açısından Türkiye o zamanlar hem akademik hem de ekonomik açıdan iyi imkânlarla sahip bir ülke konumundaydı. Gelenlerin 64'ü hekim olmak üzere yaklaşık 200 civarında olup Berlin, Breslau, Viyana ve Prag gibi dönemin öncü araştırma ekollerinden yetişmişlerdi. Üniversitelerin birçok biriminin uluslararası düzeye ulaşmasında çok büyük katkıları olmuştur. Özellikle bunlar arasında Türk tıbbını sayabiliriz. Öyle ki, bu hocaların bir kısmı için Türk üniversitelerinde yeni kürsüler kurulmuştur (ERICHSEN, 1999, s. 69-70). Bu insanların çoğunun Türkiye'de kalma süreleri uzun süreli olmamıştır. Türkiye bu bakımdan bir ara durak vazifesi görmüştür. II. Dünya Savaşı'nın bitmesinin ardından bunların birçoğu Amerika veya eski ülkelerine dönmüş, fakat kendi asistanlarıyla olan bağları ise devam etmiştir. Bazıları ise Türk vatandaşı olarak yaşamını devam ettirmiştir (GÖKSOY, 2001, s. 144).

Türkiye'ye gelen Yahudi bilim insanları üniversitelerin gelişimine oldukça önemli katkılar sunmuşlardır. Bunların birkaçının Türkiye'de yapmış olduğu önemli çalışmalar şunlardır. Frankfurtlu Friedrich Dessauer, Türkiye'den İsviçre'ye gidinceye kadar kaldığı üç yılda Biyofizik Enstitüsü'nün kurulmasını, Viyanalı Röntgenolog Max Sgalitzer, Türk tıbbının modern biyofizik gelişmelere yaklaşmasını sağlamıştır. Düsseldorflu pediatri profesörü Albert Eckstein, çocuk ölümlerine yol açan kızamık, difteri ve çiçek gibi birçok hastalıktan kaynaklanan çocuk ölümlerinin %20'lerden %12'lere düşmesine neden olan koruma önlemlerini bulmuştur. Eckstein'in öğrencilerinden biri de Bilkent Üniversitesi'nin ve ilk ilk modern çocuk hastanesinin kurucusu pediatri İhsan Doğramacı'dır. Frankfurt'tan Türkiye'ye göç eden ve bakteriyoloji araştırmalarıyla tanınan ve Paul Ehrlich ödülü sahibi mikrobiyolog Hugo Braun, İstanbul'da bu alanda çalışmalarını sürdürmüştü. Öğrencisi Ekrem

¹ "500 yıl önce İstanbul'u aldığımızda, Bizans'ın önde gelen bilim adamları ve sanatçıları ülkeyi terk ettiler. Bunlardan birçoğu İtalya'ya gitti ve orada Rönesans'ı başlattı. Şimdi Avrupa'nın aldıklarını bize geri vermesinin zamanı gelmiştir. Vatanimize yenilikleri getirmenizi, böylelikle çağdaş düzene ayak uydurmanızı sağlamanızı ve yeni nesile çağdaş bilimde ilerleme yolunu göstermenizi umuyor, milletçe teşekkür ve saygılarımızı sunuyoruz"

Kadri Unat, Türk parazitolojisini kurdu (ERICHSEN, 1999, s. 71,72). İstanbul Üniversitesi Fen Fakültesi'nde çalışanlardan biri de Berlin Üniversitesi'nden Türkiye'ye gelen ve olasılıklar hesabı ve uygulamalı matematiğin bütün dallarında bir otorite olan Richard Edler von Mises'tir. 1939 yılında Mises, Harvard Üniversitesi'nden davet alarak Amerika'ya göç etmiştir (NAMAL, 2012, s. 17). Nürnberg Yüksek Ticaret Okulundaki profesörlük görevinden 1934 yılında zorunlu emekli olan Alfred Isaac İstanbul Üniversitesi'nde işletme eğitimi alanında Fransız ekolü yerine Alman ekolünün yerleşmesini sağlamıştır (PAZARCIK, 2010, s. 21). Bunların yanı sıra Edebiyat Fakültesi'nde felsefe, filoloji, oryantalistik ve pedagoji dallarında bilim insanlarını görmekteyiz. Edebiyat Fakültesi'nde görev alan yabancı bilim adamları şunlardır: Hans Reichenbach (1933-1938), Ernst von Aster (1936-1948), Walter Kranz (1942-1952), Kurt Bittel, Helmuth Th. Bossert (1933-1961), Leo Spitzer (1933-1936), Erich Auerbach (1936-1947), H. Brinkman, Hellmut Ritter, Clemens Bosch (1935-1955), K. Süssheim, Wilhelm Peters (1937-1952) (NAMAL, 2012, s. 17).

B. Türkiye Dışına Yapılan Göçlerin Bilimsel Çalışmalara Katkısı: Fuat Sezgin Örneği

II. Dünya Savaşı'ndan önce Avrupa'da yaşanan rejimlerin baskılarından kurtulmak için birçok bilim insanı başta ABD olmak üzere çeşitli ülkelere göç etmiştir. Örneğin İtalya'dan ABD'ye Enrico Fermi ve yine Nazi Almanyası'ndan ABD'ye göç eden Albert Einstein bu bilim insanlarının önemlilerinden birkaçıdır. Yalnızca 1949-1951 yılları arasında birçoğu az gelişmiş ülkelere göç etmek üzere 43.000 bilim insanı ABD'ye göç etmiştir (SAĞIRLI, 2006, s. 39). Yine birçok doktor, diş hekimi, mimar, mühendis gibi yetişmiş elemanları ABD'nin yanı sıra İngiltere ve Kanada'ya gitmiştir (GÖKBAYRAK, 2006, s. 99).

II. Dünya Savaşı gibi insanlığa büyük trajediler yaşatan durumlar kadar olmasa da Türkiye'nin kuruluşundan günümüze kadar art arda gelen krizlerden kaynaklı dış göçlere rastlamaktayız. Ekonomik ve siyasi krizlerden kaynaklı birçok bilim insanı kendisine daha iyi imkânlar sunacak ülkelere göç etmiştir. Kalkınma İçin Bölgesel İşbirliği Örgütü (RCD) tarafından 1968 yılında yapılan bir seminerde Türkiye'den yurt dışına 217 doktora derecesine uzman ve araştırmacının göç ettiğine değinilmiştir. Yine aynı seminerde Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Kemal Özinönü 1940-1967 yıllarını kapsayan çalışmada doktoralı 409 uzman ve araştırmacının yetiştiği belirtilmiştir. Yetişen araştırmacıların nerdeyse %53'ü yurtdışına gitmiştir (DALGIÇ, 2019, s. 5,6). Yine 1980 askeri

darbesi sonrası siyasi olarak göç etmek zorunda kalan insan sayısı 14 ile 30 bin civarında olduğu tahmin edilmektedir. Bunların büyük bir bölümü de yetişmiş vasıflı kişilerden oluşmaktadır (ELVEREN & TOKSÖZ, 2018, s. 1-2).Yurtdışına göç etmek zorunda kalan önemli bilim insanlarından biri de Fuat Sezgin'dir.

Fuat Sezgin'in hayatı göçlerle doludur. Sezgin'in hayatında hem iç hem de dış göç olmak üzere göçün iki türüne rastlamaktayız. Bu göçlerin ana nirengi noktası daha iyi bir eğitim alma amacından kaynaklanmaktadır. İslam toplumlarında göçün veya seyahatlerin büyük önemi vardır. İslam toplumlarına ve diğer toplumlara doğru bir akış bulunmaktadır. Tabii bunun yapılmasının çeşitli nedenleri vardı. İslam Dünyasında yapılan göçlerin birçoğu dini ilimler konusunda olmuştur. Hadis ilmi bu seyahatlerin en önemli nedenlerinden biri olmuştur. Doğa ilimlerinde bu biraz daha sınırlıdır (KOÇYİĞİT, 2011, s. 127).

Fuat Sezgin, ilkokulu Doğu Beyazıt'ta, orta ve liseyi Erzurum'da okur. Erzurum şehrinin tarihi 4 bin yıl öncesine kadar gitmektedir. Pek çok medeniyet burada yaşamıştır. Ve coğrafi konumlarından ötürü ticaret yollarının üzerinde olması nedeniyle şehir daha iyi bir öneme kavuşmuştur (ÇOLAKOĞLU, 2014, s. 52,53). Erzurum, Doğu Beyazıt'a yakın olması, Sezgin'in küçük yaşlarda göçle tanışmasının başlangıcı olur. İyi eğitim alabileceğinden dolayı ailesi onu buraya gönderir. Hayatındaki ikinci göç İstanbul'a olur. 1943 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Arap Dili ve Edebiyatı bölümüne girer. İstanbul Üniversitesi en gelişmiş üniversitelerden biriydi. Ayrıca İstanbul'da oluşu üniversiteyi önemli kılmaktaydı. Birçok yabancı bilim insanının bu üniversitede çalışıyor olması üniversitenin düzeyini uluslararası düzeye getirmişti. 19 Kasım 1933 yılında İstanbul Üniversitesi Tıp, Hukuk, Fen ve Edebiyat Fakültelerinden oluşmuş, Darülfunun zamanında İlahiyat Fakültesi de İslam Tetkikleri Enstitüsü'ne dönüştürülmüştü. Ayrıca Üniversite bünyesinde altı enstitü daha bulunmaktaydı. Türk İnkılâbı Enstitüsü, Milli İktisat ve İctimaiyat Enstitüsü, Türkiyat Enstitüsü, Coğrafya Enstitüsü, Morfoloji Enstitüsü ve Elektromekanik Enstitüsü (GÜNERGUN & KADIOĞLU, 2006, s. 140).

Babası Mehmet Sezgin, Osmanlı döneminde kadılık yapmış fakat kadılığı yerine getirmesi noktasında yaşadığı problemlerden dolayı hocalık yapmaya başlamıştır. Sezgin, küçüklüğünden itibaren ilmi bir ortamda bulunur. Bugün büyük bir bilim insanı olmasının nedenlerinden biri de bu ortam olduğu söylenebilir. Özellikle babasından Türk dil gramerini küçükken öğrenmesi Helmutt Ritter'in derslerinin iyi anlaşılmasında bir anahtar işlev

görür (TURAN, 2019, s. 51). İkinci durağı olan İstanbul Üniversitesi Arap Dili Edebiyatı bölümünde eğitimine başlaması onun bugün İslam Bilim Tarihi alanında bu büyük çalışmaları yapmasının dönüm noktası olarak görülebilir. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Şarkiyat Enstitüsü'nde, İstanbul Üniversitesi'ne gelen Hellmut Ritter (1892-1971)'in yanında öğrenim görmesi kendisi için büyük bir şanstır. Olumlu ve olumsuzluk gibi birçok tecrübeler göçle birlikte ortaya çıkmaktadır. Göçün Fuat Sezgin için en büyük kazanımlarından biri Helmut Ritter'le birlikte aynı üniversitede karşılaşmasıydı. Helmut Ritter uzun ve disiplinli yılların birikimini bu zorunlu göçün neticesi olarak Türkiye'ye beraberinde getirmişti.

Ritter'in yanında Mecâzü'l Kur'ân adlı doktora çalışmasını yapar (TURAN, 2019, s. 16). Ritter, Hamburg'da İran edebiyatı ve tasavvufuyla ilgili çalışmalarını devam etmek için aldığı bursla İstanbul'a gelmişti. İstanbul'da yazma eserlerin çokluğundan dolayı Almanya'dan aldığı ekonomik destekle Alman Doğu Derneği'nin İstanbul'da bir şubesinin açılmasına ön ayak olmuştur. Derneğin yöneticiliğine getirilir. Bu derneğin kurulma amacı, "Bibliotheca Islamica" serisi adı altında Arapça, Farsça ve Türkçe metinleri neşretmek, ilgili alanda çalışan Alman bilim insanlarını bilgilendirmektir. 1929-1949 yılları arasında Ritter'in başkanlığında yirmi dört adet Arapça, Farsça ve Türkçe yazma eser edisyon kritik yapılarak neşredilmiştir. Ayrıca Ritter "Philologica" adı altında çeşitli yazma eserleri hakkında makaleler yazmış, 1936'da İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okutman, 1938 yılında öğretim yılında Arap ve Fars Edebiyatı dersleri vermiştir (TAŞCI, 2019). Sezgin'in Ritter'le ilk tanışması hayatının sonraki güzargahını da belirlemişti. Ondan çok etkilenir, mühendis veya matematikçi olmayı isterken bu tanışmanın sonucunda şarkiyatçı olmaya karar verir (YILMAZ, 2009, s. 11)²

² "Bir hoca vardı. Hem de büyük bir hoca. O da kafiydi. Alman asıllı Helmut Ritter. [Odasındaki duvarı işaret ederek] resmi orada asılı. Bana gelince, ben esasında matematiğe meraklıydım ve mühendis olmak istiyordum. Bir tanıdığım, bir gün beni alıp Ritter'e götürdü. Bir süre konuştuktan sonra içimden "büyük bir adammış" dedim. Gerçekten de o küçük halimle bile, çok büyük bir adamın karşısında olduğumu hissettim. O an karar verdim: "Şarkiyat okuyacağım." Ritter'le çalışmaya başladım. Çok zor bir adamdı. Çalışmaya başladıktan bir iki gün sonra bana: "Fuat! Günde kaç saat çalışıyorsun?" diye sordu. "13-14 saat çalışıyorum" dedim. O zaman bana: "Bu çalışmayla alim olamazsın. Eğer alim olmak istiyorsan bu miktarı artıracaksın. Benim hocam [Eilhard] Wiedemann günde 24 saat çalışırdı. Gün daha uzun olsaydı daha çok çalışırdı" dedi. Ben bu konuşmadan sonra çalışma saatlerimi yavaş yavaş artırdım. 17 saate kadar çıkardım."

Ritter'in bilimsel disiplini, araştırma merakı Sezgin'in onunla olan insani ilişkilerini daha sıkı tutmasını sağlamıştır. Fuat Sezgin'in çalışkanlığı ve azmi Ritter'i etkiler. Üçüncü sömestreden sonra onu beraberinde kütüphanelere götürür. Kütüphanelerdeki az sayıda önemli el yazmalarını Sezgin'e tanıtır ve bu yazmaların nasıl incelendiğini anlatır. Elbette Ritter gibi büyük bir hocanın yıllar sonra elde ettiği tecrübelerin farkında olan Sezgin, Ritter'den oldukça faydalanır. Yazmalara olan ilgisini Ritter'den kazanır. Sezgin şunları söyler.

'Senelerce okuyamayacağınız kaynaklardan süzölmüş bilgileri anlatan bir adam, size birçok nesilden gelen birikimini, öğrendiği her şeyi veriyor, aktarıyor. Öyle bilgiler ki hiçbir yerde bulamaz, hiçbir kitapta okuyamazsın. Zaten okumaya vaktin de olmaz. Bütün bunları hesap ederek, hocamın söylediği her şeyi kafama almaya çalışıyordum.' (YILMAZ, 2009, s. 15,16).

Carl Brockelmann, önemli bir Arap Edebiyat Tarihi uzmanıdır. İslam Bilim Tarihi açısından yazdığı eseriyle katkı sunmuştur. Arapça bilim kitaplarının nüshalarının hangi kütüphanede bulunduğunu eserinde göstermiştir. Ritter, Brockelmann'ın eserinin bazı noktalarda eksikliklerinin giderilmesi gereğine vurgu yapar. Bu esnada Fuat Sezgin'e bakarak bu ifadeleri kullanması Sezgin'e olan güvenini ve bu eksikliği tamamlayacağına dair olan inancını gösterir (TURAN, 2019, s. 27).

Türkiye'nin siyasi tarihinde darbeler etkileri bakımından büyük bir yer tutar. Bu darbelerin ilki 1960 darbesidir. Göle'ye göre, 1960 darbesi ilk defa önemli bir şekilde Atatürk Cumhuriyet idealinin raydan çıkmasıdır. O müdahale ile birlikte Türkiye toplumu birçok problemle karşı karşıya kalmıştır. Çünkü Göle'ye göre 1960 darbesi Kemalizmi doğurmuştur. Göle, birçok üniversitede ilerici bir darbe olarak okutulan darbeyi bir sapma olarak yorumlamaktadır (Göle,2013, s.248-249). 27 Mayıs 1960 darbesinin ardından üniversitelerde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu gelişmelerin başında '147'likler Olayı' gelmektedir. 28 Ekim 1960 tarihinde MBK'nın aldığı 114 sayılı yasayla 28 ordinaryüs profesör, 57 profesör, doçent ve asistan üniversiteden tasfiye edilmiştir. Bu tasfiyeler içerisinde 1961 Anayasası'nın hazırlık sürecine katkı sunan bilim insanlarından Tarık Zafer Tunaya, Yavuz Abadan, İsmet Giritli gibi isimler de bulunmaktaydı (ERDEM, DUMAN, & PEHLİVAN, 2014, s. 140-143). Bu 147'likler içerisindeki akademisyenlerden biri de Fuat Sezgin'dir. 1960 darbesi, Fuat Sezgin için hayatının önemli bir dönüm noktasına neden olmuştur. O, askeri darbeyi hiç benimsemez ama üniversiteden atılma gibi bir sonuçla karşılaşacağını tahmin etmez. Sezgin, darbeden bir yıl önce Almanya'da bulunduğunu ve

kendisine üniversitede doçentlik teklif edilmesine karşın ülke sevgisinden dolayı bu teklifi reddetmişti. Fakat üniversiteden atılması onun zorunlu göçe tabi tutar. Bu durumu daha sonra Sefer Turan'a verdiği bir mülakatta darbeyi çocukça bir şey olarak gördüğünü ifade eder. Bundan dolayı üzerinde fazla konuşmayı anlamsız bulur. Almanya'ya gidişin ve burada çok yoğun bir çalışmanın içerisinde kendisini bulması, darbenin olumsuzluğunu olumlu bir çalışmaya dönüştürmüştür (TURAN, 2019, s. 30). Sezgin, ilk gittiğinde misafir doçent olarak dersler vermiş ve 1966 yılında profesör olmuştur. Sezgin'in Frankfurt Üniversitesi'nde gitmesinin nedeni, dünyanın tek Bilimler Tarihi Enstitüsü'nün burada olmasıydı. Kendisine altı aylık bir kadro ayarlanmıştı fakat bundan Sezgin'in haberi yoktu. Haberinin olmamasını olumlu karşılamıştır. Bu tavrı arkadaşı Willy Hartner tarafından Margburg şehrinde kendisine Şarkiyat Kürsü'sünde kadro bulmasına ve iki yıl boyunca burada ders vermesiyle sonuçlanmıştır (TURAN, 2019, s. 82-85). Her ne kadar göçler beraberinde güçsüzlük, anlamsızlık, kuralsızlık, soyutlanma ve kendinden uzaklaşma gibi olumsuzluklar getirirse de, (BALCIOĞLU, 2007, s. 83)göçün fırsat içeren birçok olumlu yönü de göz ardı edilemez (YOUNGS, 2007, s. 39). Girişimcilik, ekonomik yetersizlikten kurtulma ve kendi yaşadıkları ülkelerde elde edemedikleri imkânlarla ulaşmayı sağlar. Topluma uyum pratiklerin geliştirilmesine ve yaşam standartlarının arttırılmasına olan isteği arttırmasıyla (AYKAÇ, 2007, s. 52)birlikte mesleki ve sosyal hareketliliğe imkân tanır (TEKELİ, 2013, s. 18). Edward Said'in deyişiyle sürgündeki kişi için dünyadaki evler daima geçicidir. Bildik ve güvenilir toprakların sınırlılığına karşın sürgündekiler sınırları aşar ve düşünce ve deneyimlerin önündeki engelleri parçalarlar (CHAMBERS, 2014, s. 13). Örneğin göçmenler farklı fırsat alanlarını değerlendirerek başarılı olabilmektedirler. Onların farklı bağlarının olması onlara zenginlik katmaktadır.

Sezgin'in Ritter'den aldığı ilmi disiplini Frankfurt'taki çalışmalarında göstermiştir. Bu alışkanlık artık onun yaşam felsefesi olmuştur. Frankfurt'ta ilk olarak Sezgin, Avrupalıların uluslararası bir komite tarafından İslam İlimleri Tarihi'yle ilgili olarak bir kitap yazma çabasına şahit olur. Fakat Sezgin, bu komiteden daha hızlı davranarak 1967 yılında ilk kitabını yayınlar. İlk zamanlar komite kendi ilmi disiplinleri bağlamında Müslüman bir Türk'ten bu çapta bir kitap yazımını beklemez. Fakat Sezgin'in kitabının ortaya çıkmasıyla birlikte komite kendini lağvetmiştir. O sıralar Türkiye'de bulunan Helmut Ritter, çalışmayı gördükten sonra takdir etmiştir. Sezgin bu eserinde hem oryantalistlerin iddialarını tartışırken hem de birçok yeni problemi dile getirmiştir (SEKİLİ, 2019). Bu çalışması Sezgin'in daha büyük

araştırmalar yapmasının imkânlarını oluşturmuştur. Bunun ardından Alman Araştırma Kurumu araştırma gezilerini finanse eder ve kendisine asistanlar verir. 'Geschichte des Arabischen Schrifttum' adlı çalışmasıyla Sezgin, Brockelmann'ın biyografisini açan bir eser kaleme alır. Bu çalışma her ne kadar bir bibliyografya olarak görülmüşse de nihayetinde elde mevcut en doğru kaynaklarca yazılmış İşlam Bilim Tarihidir. Sezgin'e geniş imkânlar sunulması göstermektedir ki Sezgin'in akademik üretimi ve çalışma disipliniyle çevresine güven vermesinden kaynaklanmıştır. Kendisine verilen imkânlar sonucunda Sezgin, İşlam Bilim Tarihi'ne dair, fizik, kimya, biyoloji, tıp, astronomi, coğrafya gibi bütün ilim dallarındaki herhangi bir esere veya alete dair duyum aldığında o eseri almak ve incelemek için seyahate çıkmış ve bu eseri hemen incelemiştir. Bu çalışmaların tanıtımı hazırlanmış ve ardından birçoğu edisyon kritik, modern araştırma yöntemleri çerçevesinde tasnif, tahlil, tercüme ve tıpkı basımları yapılmıştır. Bu çalışmaların toplamı 1200 cildi bulmuştur (KUBAN, 2019). Sezgin'in yapmış olduğu çalışmalar, Batı Dünyası için ekonomik açıdan çok masraflı olmasına karşın ve onlar açısından çok zorunlu görülmese de, İşlam Dünyası için büyük bir girişimdir. Özellikle İşlam Dünyası'nda tarihi süreç içerisinde meydana gelen bu gelişimleri bilmenin psikolojik olarak etkisi yadsınamaz. Bugünün Müşlümanlarına bir bilinç ve bir yetkinlik kazandırmasından hareketle Fuat Sezgin bu noktada büyük çabalar sarf etmiştir. Bugün birçok Müşlüman bilim insanı kendisinin bu çabasına olan hayranlıklarını ve kendilerine olan olumlu etkilerinden bahsetmişlerdir.

1978 yılında kendisine verilen Kral Faysal İşlamî İlimler Ödülü'nü 1982 yılında, Johann Wolfgang Goethe Üniversitesi'ne bağlı Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften'ı kurulmasına harcamıştır. Bu enstitünün kurulmasının iki temel hedefi bulunmaktadır. Birincisi, oryantalistlerin çalışmalarına rağmen İşlam Bilim Tarihi ile ilgili çalışmalar başlangıç düzeyindeydi. Bundan dolayı bu alanla ilgili araştırmaların sınırlarını genişletilmesi gerekiyordu. İkincisi ise, genel bilimler tarihinde, iyi bilinmeyen kısımların tamamlanması ve bilinen yanlışlıkların düzeltilmesi için bir grup tarafından çalışmaların yürütülmesi gereğine inanılmaktaydı (TURAN, 2019, s. 53). Bu bağlamda teorik çalışmalar daha da genişletilmiş, enstitü bünyesinde görme duyusuna hitap eden eserlerin sergilendiği bir müze de faaliyete geçirilmiştir. Müşlüman bilim insanlarının ürettikleri eserlerin tıpkı basımı yapılmıştır. Bu müzede 800'den fazla eser sergilenmiştir (SEZGİN, 2019). Sezgin'in bütün bu çabası ve gayreti İşlam Bilimler Tarihi'nin Bilimler Tarihindeki yerini gerçeğe uygun bir şekilde göstermek arzusundan kaynaklanıyordu. Müşlümanlar

tarafından icat edilen aletlerin ortaya çıkarılarak, müzede sergilenmesiyle mümkün olacağına inanmıştı (TURAN, 2019, s. 32). Aletlerin yapılarak görselliğe sunulması Sezgin'den önce başlanmıştı. 1900'lü yılların başında Alman fizikçi Wiedemann 28 yıl gibi uzun bir süre sonunda bu aletlerin beş tanesini yapmayı başarabilmişti. Ayrıca Wiedemann'ın bir fizikçi olmasına karşın bu süre içerisinde bu kadar az sayıda bir eseri modellemesi, -ki kendi zamanı ve koşulları içerisinde büyük bir başarıdır- Fuat Sezgin'in ne kadar büyük bir iş yaptığını açıkça göstermektedir. Sezgin yalnız bu müzeyle yetinmeyip, araştırmaları esnasında dünyanın birçok yerinden getirmiş olduğu yaklaşık 45.000 cilt kitap ve 10.000 adet mikrofilmle İslam Bilimler Tarihi Kütüphanesi'ni araştırmacılara kazandırmıştır. İslam Bilimler Tarihi uzmanları açısından bunca eserin tek merkezde toplanması çok büyük bir imkândır. Bugün Frankfurt'taki müzenin bir benzeri İstanbul Gülhane Parkı içerisinde 2008 yılında yapılmıştır. İstanbul İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi, 2016 yılında Kültür ve turizm Bakanlığı tarafından üstün nitelikli eserler ortaya koymasından dolayı ödüllendirilmiştir (NEGİZ, 2018, s. 11).

Yüzbinlerce kişi bu müzeyi gezmekte ve Müslümanların geçmişe yönelik büyük bilimsel çabasına ve uygarlığa yapmış olduğu katkıları tıpkı yapım aletlerle gözlemleyerek anlayabilmektedir. Astronomi, coğrafya, gemicilik, zaman ölçümü, geometri, optik, tıp, kimya, mineraloji, fizik, mimari, teknik ve harp tekniği sahalarında sistematik bir düzenle eserler sergilenmektedir. Yazılı eserler yerine müzede eserlerin tıpkı basımı yapılarak sergilenmesi, insanlar üzerindeki etkisi daha güçlü olmaktadır. Hatta Sezgin asistanıyla beraber Frankfurt'taki müzeyi gezen 65 yaşındaki bir profesörün heyecanına şahit olur. Duygusallığın ağır basılması önyargılarına karşın görsellik bu yanlış yargının ortadan kalkmasına neden olmaktadır (TURAN, 2019, s. 34). Özellikle görselliğin günümüzde önem kazanmış olması Bilim ve Teknoloji Müzesi'nin önemi ve gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu müzenin kuruluşunun temel amacı, Fuat Sezgin'e göre, Bilim ve Teknoloji Tarihinin bütün insanlığın ortak bir mirası olduğu inancının yerleştirilmesidir (TURAN, 2019, s. 181).

Göçle birlikte sabit aidiyetler yitirmeye başlanır. Yeni imgelerle melezlenmeye gidilerek, yeni kültürel bir bellek ortaya çıkar (Göle, 2010, s. 43). Sezgin, yapmış olduğu bunca çalışmalardan dolayı birçok ödül almıştır. Son yazmış olduğu beş ciltlik İslam Bilimleri çalışması için dönemin Alman Başbakanı Gerhard Schröder tarafından kendisine bir mektup yazılmıştır. Mektubunda Schröder, İslam ve Batı kültürleri arasında çatışma isteyen ve ayırmaya çalışan kesimler karşısında kendilerine yardımlarından dolayı teşekkürlerini sunmuştur.

Fuat Sezgin, birçok yönden İslam Bilim Tarihi'ne katkı sunmuştur. Bu çalışmalardan biri de 'Zeitschrift für Geschichte der Arabisch-İslamischen Wissenschaften'(Arap-İslam İlimleri Mecmuası) adında bir dergi yayınlamış olmasıdır. Dergide İslam Bilim Tarihi sahasında ilgili eserlerin tıpkı basımları ve ilgili makaleler bulunmaktadır (YILMAZ, 2009, s. 24).

Frankfurt'a göçün Sezgin açısından diğer bir olumlu etkisi Bilimler Tarihi ile ilgili çalışan oryantalist akademisyenlerle dostluk kurması ve bunlardan faydalanmış olmasıdır. Bunlardan biri, Matthias Schramm'dır. Matematik ve astronomideki gelişkin bilgisi Fuat Sezgin'in bu alandaki çalışmalarına yardımcı olmuştur (TURAN, 2019, s. 69). Diğerleri ise Willy Hartner'dir. Hartner, yakın arkadaşı olup, Sezgin'in Almanya'daki üniversitelerde çalışmasının önünü açmıştır. Bir diğeri ise Bilimler Tarihi'nin kurucu figürü George Sarton'dur. Sarton'la bir toplantı yoluyla tanışmıştır. George Sarton, İslam Bilimi'nin Bilimler Tarihi içerisindeki yeri ile ilgili olarak Introduction to the History of Science (1927) eseriyle nispeten bu yanlış algıyı kırmaya çalışmıştır. Fuat Sezgin'in bugün Müslümanları İslam Bilim Tarihi ile ilgili ortaya çıkan ürünlerin başlangıcında meydana gelen tartışmanın başat aktörü olmuştur (ÖZÇOŞAR & Karakaş, 2019, s. 11-16).

Sonuç

Göçler, bugün dünyamızın temel bir gerçeğidir. Birçok nedenden dolayı insanlar farklı mekânlara doğru göç etmektedir. Göçü adeta yaşamının her zaman diliminde yaşayanlardan biri de Fuat Sezgin'dir. Fuat Sezgin'in hayatındaki göçün temel hedefi eğitim odaklıdır. Çocukluğunda iyi bir eğitim almak için önce Erzurum'a ondan sonra üniversite eğitimi için İstanbul'a gitmesi ve üniversiteden ihraç edilmesi sonucu Almanya'ya gidişinin de ana nedeni daha iyi bilimsel etkinliklere yapabilme arzusu idi. 147'likler içerisinde yer alması ve özellikle İstanbul'dan ayrılmanın vermiş bir üzüntü içerisinde olsa da Almanya'da bir göçmen olarak dikey hareketlilik için daha arzulu oluşuna neden olmuştur. Almanya Frankfurt'a olan göç, Fuat Sezgin'in belki Türkiye'de kalması halinde ulaşamayacağı kadar bilimsel üretimine neden olmuştur.

Göç eden bireyler açısından göç edilen yeni mekânlar ilkin olumsuzluk içermiş olsa bile bilinçli göçmenler için çok büyük fırsatları da barındırmaktadır. Fuat Sezgin'de bihakkin göçün bu olumlu potansiyelini en son noktasına kadar fiiliyata aktarmasını bilmiştir. Bilim insanlarının göçü, göç edilen ülkeye büyük kazanımlar sağladığı bilinen bir gerçektir. Yahudi bilim insanlarının İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra ülkemizdeki başarıları olduğu gibi Fuat Sezgin'in de başarıları hem Almanya hem de Türkiye için

büyük bilimsel kazanımlara yol açmıştır.

Türkiye'den farklı zorunlu nedenlerden uzaklaşmak zorunda olan bilim insanları nihayetinde ülkedeki ortam normale döndüğünde Fuat Sezgin örneğinde olduğu gibi ülkelere olan duygusal kırgınlıkları yerine ülkenin gelişmesine çaba sunmuşlardır. Yahudi bilim insanlarının bir kısmının Almanya'da savaş ortamının yarattığı sıkıntıların aşılmasından sonra ülkelere geri dönmeleri gibi Fuat Sezgin ve diğer Türkiyeli bilim insanları da ömürlerinin sonlarına doğru Türkiye'ye ya tamamen dönmüş ya da yılın bir bölümünü buldukları ülkede diğer bölümünü Türkiye'deki çalışmalara ayırmışlardır. Şerif Mardin, Halil İnalçık ve Kemal Karpat ve Fuat Sezgin bu kişilerin önemlilerinden birkaçıdır. Bu dört büyük bilim insanı eserleriyle hem Türk bilim Dünyası'nın genç akademisyenlerine çok büyük bir bilimsel miras, çalışma disiplini, bilim sevgisi gibi erdemleri bırakmışlardır. Hepsisi bütün birikimlerini Türkiye'ye getirmişlerdir. Ayrıca bedenleri de Türkiye'de toprağa verilmiştir.

Göçün eğitim yönüyle öneminin bilincinde olan Osmanlı İmparatorluğu'ndan Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş yıllarından günümüze kadar yurtdışına akademik çalışmalar ve teknik çalışmalar yapmak üzere binlerce kişi gönderilmiştir. Bugün akademik anlamda akademisyen yetiştirme noktasında ülke içinde taşra üniversitelerinde eğitim verecek öğretim üyelerini yetiştirmek için iki farklı yöntemi uygulanmaktadır. Birincisi taşrada görevlendirilen araştırma görevlilerinin gelişmiş büyük üniversitelerde yüksek lisans ve doktora eğitimlerini sürdürmeleri ve yine Milli Eğitim Bakanlığı bursları çerçevesinde yurtdışına öğretim üyesi yetiştirme programları desteklenmektedir. Bu iki projenin sonunda birçok bilim insanı Türkiye'deki üniversitelerin gelişimine önemli katkı sunacaklarını varsayabiliriz. Bu anlamda benzer projelerin hayata geçirilmesi gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- ADIGÜZEL, Y. (2011). *Almanya Türkleri'nde Dil, Din, Kimlik*. İstanbul: Şehir.
- AYKAÇ, M. (2007). *Uluslararası Göç: Kadınlar İçin Tehdit, Fırsat ve Yükler. Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu*.
- BALCIOĞLU, İ. (2007). *Sosyal ve Psikolojik Açıdan Göç*. İstanbul: Elit Kültür Yayınları.
- BAŞER, B. (2013). *Diasporada Türk-Kürt Sorunu: Almanya ve İsveç'te İkinci Kuşak Göçmenler*. İstanbul: İletişim Yayınları.

- BENHABİB, Ş. (2006). *Ötekilerin Hakları: Yabancılar, Yerliler, Vatandaşlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- CHAMBERS, I. (2014). *Göç, Kültür, Kimlik*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ÇOLAKOĞLU, E. (2014). Kent Tarihi ve Yerel Yönetim İlişkisi Yönüyle Erzurum. *Türk İdare Dergisi*, s. 29-57.
- DALGIÇ, T. (2019, Temmuz 14). *Beyin Göçü Üzerine*. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5552/1703>. adresinden alınmıştır
- ELVEREN, A., & TOKSÖZ, G. (2018). Türkiye'de Beyin Göçü Yazını ve Bir Alan Araştırması. *Gürhan Fişek'in İzinde Ortak Emek Ortak Eylem*. içinde Ankara: Siyasal Kitabevi.
- ERDEM, B., DUMAN, S., & PEHLİVAN, P. (2014). *27 Mayıs 1960 darbesi Raporu*.
- ERICHSEN, R. (1999). Bir Sığınak Yeri Olarak Türkiye: Alman Araştırmacıların 1933-1945 Göçü. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, s. 69-74.
- GÖKBAYRAK, Ş. (2006). Gelişmekte Olan Ülkelerden Gelişmiş Ülkelere Nitelikli İşgücü Göçü ve Politikalar-Türk Mühendislerinin Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme. *Gelişmekte Olan Ülkelerden Gelişmiş Ülkelere Nitelikli İşgücü Göçü ve Politikalar-Türk Mühendislerinin Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GÖKBAYRAK, Ş. (2009). Skilled Labour Migration and Positive Externality: The Case of Turkish Engineers Working Abroad. *International Migration*, s. 132-150.
- GÖKSOY, E. (2001). Antireflü Cerrahisinin Tarihi Gelişimi ve Rudolf Nissen. *İ.Ü Cerrahpaşa Tıp fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Gastrointestinal sistem Hastalıkları Sempozyumu*. İstanbul.
- GÖLE, N. (2010). *İç İçe Girişler: İslam ve Avrupa*. İstanbul: Metis Yayınları.
- GÖLE, N. (2013). *Keşif Yolculuğu: Türkiye, İslam ve Avrupa*. İstanbul: Granada Yayınları.
- GÜNERGÜN, F., & KADIOĞLU, S. (2006). İstanbul Üniversitesi'nin Yerleşim Tarihçesi Üzerine Notlar. *Osmanlı Bilim Araştırmaları Dergisi*, s. 136-163.
- KOÇYİĞİT, H. (2011). Yeryüzünde Seyahat Etmenin Kur'ani Boyutu. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 124-144.
- KUBAN, D. (2019, Temmuz 14). *Fuat Sezgin'in 'İslam'da Bilim ve Teknik'*

Kitabı. <http://madobim.blogcu.com/fuat-sezgin-in-islam-da-bilim-ve-teknik-8221/3726014>. adresinden alınmıştır

NAMAL, Y. (2012). Türkiye’de 1933–1950 Yılları Arasında Yükseköğretime Yabancı Bilim Adamlarının Katkıları. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, s. 14-19.

NEGİZ, M. (2018). Fuat Sezgin Kimdir? *Bir Alimin Ardından Notlar* (s. 9-11). içinde

ÖZÇOŞAR, İ., & Karakaş, A. (2019). Önsöz. *Keşf-i Kadîmden Vaz’-ı Cedîde İslâm Bilim Tarihi ve Felsefesi* (s. 11-16). içinde İstanbul: Divan.

PAZARCIK, S. F. (2010). Beyin Göçü Olgusu ve Amerika Birleşik Devletleri Üniversitelerinde Çalışan Türk Sosyal Bilimciler Üzerine Bir Araştırma. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SAĞIRLI, M. (2006). Eğitim ve İnsan Kaynağı Yönünden Türk Beyin Göçü: Geri Dönen Türk Akademisyenler Üzerine Alan Araştırması. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SEKİLİ, M. (2019, Temmuz 14). *Prof Fuat Sezgin’le Söyleşi*. http://sezginfuat.blogspot.com/2008/12/prof_24.html. adresinden alınmıştır

SEZGİN, F. (2019, Temmuz 14). *Kim Demiş İslam Büyük Bir Medeniyet Değil Diye?* http://www.islamdunyasi.com/index.pl?author_id=144. adresinden alınmıştır

TAŞCI, Ö. (2019, Temmuz 14). *Helmut Ritter*. <https://islamansiklopedisi.org.tr/ritter-hellmut>. adresinden alınmıştır

TEKELİ, İ. (2013). *Göç ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.

TOKSÖZ, A. Y. (2018). Türkiye’de Beyin Göçü Yazını ve Bir Alan Araştırması. *Gürhan Fişek’in İzinde Ortak Emek Ortak Eylem*. içinde Ankara: Siyasal Kitabevi.

TUNA, M., & ÖZBEK, Ç. (2014). Uluslararası Göçlerin Yeni Kategorileri, Ulus-Devlet ve Aidiyet: Türkiye’deki Yabancı Yerleşimcilerin Toplumsal Entegrasyonları. *Türkiye ve Yeni Uluslararası Göçler* (s. 38-76). içinde Ankara: Sentez.

TURAN, S. (2019). *Bilim Tarihi Sohbetleri*. İstanbul: Pınar Yayınları.

YALÇIN, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı.

YILMAZ, İ. (2009). *Yitik Hazinesinin Kaşifi: Fuat Sezgin*. İzmir: Yitik Hazine

Yayınları.

YOUNGS, G. M. (2007). Küreselleşme, Göç ve politik Ekonomi-Feminist Yaklaşım. *Uluslararası Göç ve Kadın Sempozyumu*.

PHENOMENON OF MIGRATION AND CONTRIBUTION TO SCIENTIFIC PRODUCTION: SAMPLE OF FUAT SEZGİN

✉ Cengiz KANIK^a

Extended Abstract

Migrations are a fundamental fact of our world today. People migrate to different places for many reasons. Fuat Sezgin is one of those who have lived the migration in almost every time of his life. The main goal of the migration in Fuat Sezgin's life was education-oriented. The main reason why to get a good education in his childhood was to Erzurum first, then to Istanbul for university education and after his expulsion from Istanbul University. He was an immigrant in Germany. Migration to Frankfurt, Fuat Sezgin's scientific production has led to perhaps reach as much as if staying in Turkey.

Fuat Sezgin's life is full of migrations. We come across two types of migration in Sezgin's life, both internal and external. The main criterion of these migrations stems from the aim of getting a better education. Fuat Sezgin studied elementary school in Doğu Beyazıt and middle and high school in Erzurum. The second migration in his life happens to Istanbul. In 1943, he entered the Department of Arabic Language and Literature at Istanbul University. Istanbul University was one of the most developed university. The fact that many foreign scientists were working at this university brought the level of the university to the international level.

His second stop, Istanbul University, began his education in Arabic Language Literature, which can be seen as the turning point of his great work in the field of Islamic Science History. It is a great chance for him to study at the Institute of Oriental Studies of Istanbul University, Faculty of Letters, alongside Hellmut Ritter (1892 - 1971). Many experiences, such as positive and negative, appear with migration. One of the biggest gains for Fuat Sezgin

^a Asst. Prof., Siirt University, cengizkanik@gmail.com

was that he met Hellmut Ritter at the same university. Helmut Ritter and disciplined as the accumulation of long years as a result of this forced migration was brought to Turkey.

A huge amount of ground in terms of their effects on Turkey's political blows. The first of these coups was the 1960 coup. Following the coup of 27 May 1960, important developments were experienced in universities. At the beginning of these developments, the 'Event of 147' comes. On October 28, 1960, the law no. 114 adopted by the MBK (National Committee) dismissed 28 ordinary professors, 57 professors, associate professors, and assistants from the university. The fact that going to Germany and finding itself in a very intensive work here has turned the negativity of the coup into a positive study.

Sezgin's scientific discipline from Ritter showed in his work in Frankfurt. This habit has now become his philosophy of life. For the first time in Frankfurt, Sezgin witnesses an effort by Europeans to write a book on the History of Islamic Sciences by an international committee. But Sezgin, acting faster than this committee, published his first book in 1967. At first, the committee did not expect a Muslim Turk to write such a book in the context of his own scientific disciplines. But with the emergence of Sezgin's book, the committee abolished itself. In his book, 'Geschichte des Arabischen Schrifttum' Sezgin writes a book that transcends Brockelmann's biography. Although this work is seen as a bibliography, it is ultimately the History of Islamic Science written by the most accurate sources available. As a result of the opportunities given to him, Sezgin went on a journey to get and study the history of Islamic Science when he heard about any work or instrument in all branches of science such as physics, chemistry, biology, medicine, astronomy and geography. These studies were prepared and then many editions were critical, modern research methods were classified, analyzed, translated and printed just like. The total of these studies reached 1200 volumes.

In 1978 he was awarded the King Faisal Islamic Sciences Prize in 1982 to establish the 'Institut für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften of the Johann Wolfgang Goethe University'. The establishment of this institute has two main objectives. First, despite the work of the orientalist, studies on the History of Islamic Science were at an early stage. Therefore, the boundaries of research in this area had to be expanded. Second, in the history of general sciences, it was believed that a group should carry out studies to complete well-known parts and to correct known errors. In this context, the theoretical studies were further expanded,

and a museum displaying the works that appeal to the senses within the institute was opened. The works produced by Muslim scientists have been published just like this. This museum has exhibited more than 800 works. All of Sezgin's effort stems from his desire to show the place of Islamic History of Sciences in the History of Sciences.

Sezgin not only contented with this museum but also brought the Library of the History of Islamic Sciences to researchers with approximately 45,000 volumes of books and 10,000 microfilms brought from many parts of the world. For the Islamic History of Scientists, it is a great opportunity to gather all these works in one center. Today, a similar museum in Frankfurt, Istanbul Gulhane Park, was built in 2008.

Fuat Sezgin contributed to the History of Islamic Science in many ways. One of these works is the publication of a journal entitled its 'Zeitschrift für Geschichte der Arabisch-Islamischen Wissenschaften (Journal of Arab-Islamic Sciences)'. In the journal, there are publications and related articles in the field of Islamic Science History. Another positive effect of the immigration to Frankfurt was that Sezgin has made friends with and benefited from orientalist academics working on the History of Sciences.

Keywords: Sociology of Religion, Migration, Fuat Sezgin, History of Islamic Sciences, Helmut Ritter.

